

Vineri, 18 August 2006,
anul 5, nr 1

ziarul festivalului ProEtnica

AGORA

COMUNITĂȚILOR ETNICE

albanezi
armeni
bulgari
cehi
croați
evrei
germani
greci
italieni
macedoneni
maghiari
polonezi
romi
ruși lipoveni
ruteni
sârbi
slovaci
tătari
turci
ucraineni

ASOCIAȚIA
CENTRUL EDUCAȚIONAL INTERETNIC PENTRU TINERET
SIGHIȘOARA - SEGESVAR - SCHÄSSBURG

PROETNICA 2006

Festivalul ProEtnica, "Zilele comunităților etnice în România" este cel mai important proiect realizat de Asociația Centrul Educațional Interetnic pentru Tineret Sighișoara în plan național și se desfășoară sub sloganul "Unitate în diversitate".

ProEtnica își propune să ofere comunităților etnice din România o voce publică, posibilitatea să se reprezinte singure, cel puțin la nivel simbolic, prin forme culturale și programe pe care ele însele le consideră reprezentative și corecte.

Programul festivalului cuprinde reprezentații de dans și muzică, conferințe, ateliere de lucru, concerte, teatru de păpuși, precum și numeroase expoziții de artă și meșteșuguri. Pe scene și în piețele din cetatea Sighișoarei au loc reprezentații de dans și muzică tradițională și contemporană, iar la ediția din 2005 spectacole de poezie și muzică folk, în cadrul serilor Poetica ProEtnica. În cadrul expozițiilor sunt prezentate arta plastică contemporană și tradițională, obiecte de etnografie, cărți și publicații.

În cele cinci ediții din perioada 2001-2005, ProEtnica a înregistrat un mare succes la Sighișoara și a avut un ecou pozitiv pe plan comunitar și la nivel național. Prezența a peste 30.000 de persoane în

fiecare an, în special tineri, și ecourile din presă au reușit să promoveze ProEtnica peste granițele Sighișoarei și chiar ale României. ProEtnica este astfel una dintre cele mai importante manifestări multietnice din Europa de Sud-Est.

Asociația Centrul Educațional Interetnic pentru Tineret Sighișoara, organizatorul principal al festivalului ProEtnica, a beneficiat de sprijinul financiar al Institutului pentru Relații Culturale Externe din Stuttgart (ifa), al Departamentului pentru Relații Interetnice al Guvernului României, a ambasadei R.E. Germania la București și a Ministerului Culturii și Cultelor. Festivalul s-a desfășurat sub înaltul patronaj al Ministrului Culturii și Cultelor, al Ministerului Afacerilor Externe și de asemenea, sub înaltul patronaj al Excelenței sale Ambasadorul R.E. Germania la București.

Ediția din anul 2006 care se va desfășura în perioada 18-27 august, este organizată împreună cu următoarele comunități etnice: albaneză, armeană, bulgară, cehă, croată, elenă, evreiască, germană, italiană, macedoneană, maghiară, poloneză, rromă, ruso-li poveană, ruteana, sârbă, slovacă, tătară, turcă, ucraineană, cât și împreună cu

Institutul de Studii Internaționale ale Universității Babeș-Bolyai.

Partenerii festivalului sunt Departamentul pentru Relații Interetnice al Guvernului României, Ministerul Culturii și Cultelor, Autoritatea Națională pentru Tineret, Ambasada R. E. Germania la București, Agenția Națională pentru Sprijinirea Inițiativei Tinerilor, Consiliul Județean Mureș, Direcția Județeană pentru Tineret Mureș și Primăria Sighișoara.

Reprezentatul minorității italiene din Parlamentul României, domnul deputat Mircea Grosaru, transmite salutul său participanților la Festivalul comunităților etnice din România - "ProEtnica".

Dragi participanți la minunatul festival de la Sighișoara,

Suntem onorați ca în fiecare an să fim invitați, alături de celelalte minorități din țară la tradiționalul Festival de la Sighișoara, iar invitația lor nu o putem recompensa decât printr-o prezență pe măsură. Asociația Italienilor din România - RO.AS.IE reprezentantă pe țară a minorității italiene, putem spune că și-a câștigat un binemeritat loc în Festivalul "ProEtnica" atât prin prestație, dar mai ales prin ritmul în care reușește

să-și impună cadența între colegii minoritari din toată țara. Reușita noastră, a italienilor din România se datorează în cea mai mare măsură tinerilor, care sunt sigur vor dovedi și în acest an la Sighișoara că sunt singurii care pot duce mai departe cultura, limba și tradițiile care sunt atât de apropiate de cele ale poporului român. Să auzim numai de bine și succes în tot ce vă propuneți să realizați!!!

Mircea GROSARU

PROETNICA 2006

The ProEtnica Festival, "The Days of the Ethnic Communities in Romania," is the most important national project of the Association the Interethnic Educational Youth Center in Sighisoara and is organized under the "Unity in Diversity" motto.

ProEtnica wants to offer the ethnic communities from Romania a public voice, the possibility to represent themselves, at least symbolically, through cultural forms and programs that they themselves consider representative and fair.

The program of the festival includes dance and music performances, conferences, workshops, concerts, as well as many exhibitions. Traditional and contemporary music and dance performances take place on stages in Sighisoara and also in the squares of the medieval citadel. In the 2005, the festival also included evenings with folk music and poetry, under the name of Poetica ProEtnica. The exhibitions presented art and traditional

craft objects, books and publications, and even culinary "exhibits" that were offered to the public.

During the five editions of the festival (2001-2005), ProEtnica was a success in Sighisoara, as well as nationally. The presence of over 30 000 people in the audience, every year, especially young people, and the media coverage have managed to make the festival known nationally and internationally. ProEtnica is one of the most important multiethnic event in South Eastern Europe.

The Association the Interethnic Educational Youth Center in Sighisoara, the main organizer of the festival, enjoyed the financial support of the German Foreign Affairs Minister, through the Institute for Foreign Cultural Relations from Stuttgart (ifa), of the German Embassy in Bucharest, and of the Romanian Minister of Culture and Religious Affairs. The patrons of the festival were the Romanian Minister of Culture and

Religious Affairs and the German Embassy in Bucharest.

The 2006 edition of the festival that is to take place on August 18-27, is organized in collaboration with the following ethnic communities: Albanian, Armenian, Bulgarian, Czech, Croatian, Jewish, Greek, German, Italian, Macedonian, Hungarian, Polish, Roma, Russian Lipovan, Ruthenian, Serbian, Slovakian, Tartar, Turkish, Ukrainian, and the Vlach Community, as well as together with the International Studies Institute of the Babes-Bolyai University.

The partners of the festival are the Department for Interethnic Relations of the Romanian Government, the Ministry of Culture and Cults, the Youth National Authority, the German Embassy in Bucharest, the National Agency for Youth Initiative Support, the Mures County Council, the Mures Youth County Directorate and the Sighisoara City Hall.

Italienii - rememorarea ediției 2005 "ProEtnica"

Cu ocazia ediției cu numărul 5 a festivalului "ProEtnica", Asociația Italienilor din România "RO.AS.IT" a facilitat participarea a două formații artistice, ansamblul de dansuri "Di nuovo insieme" de la Iași, condus de Petre Șușu și formația de dansuri de copii din Comuna Greci, Jud. Tulcea, condusă de Veronica

Barbato. Atât formația de tineri, care este binecunoscută datorită participării la cele mai importante evenimente interetnice (și nu numai), cât și copiii de la Greci au făcut o foarte bună impresie.

Prezența italienilor nu s-a limitat la formațiile artistice - cu ocazia festivalului au existat standuri și expoziții amenajate și de Asociația Italienilor din România. Nu au lipsit produsele artizanale reprezentative ale italienilor din România, dar nici creațiile etnicilor italieni care trăiesc în spațiul românesc astăzi. Obiectele decorative de sticlă și alamă - de pildă - ale apreciatului artist de origine italiană, Valentin Iuliano precum și picturile sale au fost expuse în centrul pieței de lângă Turnul cu Ceas.

Revista "Di nuovo insieme", editată de Asociația Italienilor din Romania a fost la mare căutare pe parcursul celor 3 zile ale ediției din 2005 a Festivalului "ProEtnica". În aceeași măsură, de interes s-au bucurat volumele în care se făcea referire la istoria etniei italiene din România.

Prezența personalităților din

etnie, actualul reprezentant în Parlamentul României, domnul deputat Mircea Grosaru împreună cu familia precum și primul deputat al italienilor din România domnul Valentin Iuliano, alături de Redactorul Șef al Revistei "Di nuovo insieme", domnul Modesto Gino Ferrarini, a însemnat mult pentru etnicii noștri prezenți. S-au stabilit astfel noi idei pentru implicarea formațiilor prezente în proiecte următoare născute cu ocazia festivalului.

În concluzie, o primă participare reușită a Asociației Italienilor din Romania - singura organizație reprezentativă la nivel național la ora actuală în România.

Valentino IULIANO

Korcea - "patria" imigrației albaneze din România

Comunitatea albaneză din România provine, în proporție de 95 la sută, din orașul și districtul Korça. Oare ce i-a făcut pe korçeari să prefere România?

Înainte de toate trebuie spus un lucru: Korcea a fost leagănul civilizației aromâne. Conviețuirea alături de aromâni explică în mare parte ușurința albanezilor ajunși în țara noastră de a învăța limba română. În plus, aproape toți erau creștini ortodocși, ceea ce a constituit un important atu pentru alegerea destinației în epoca la care ne referim. Dar mai presus de toate, albanezii stabiliți în România au găsit aici un mediu extrem de prietenos, care i-a absorbit și i-a ajutat să se integreze cu mare rezezițiune. Oameni harnici, mânați din urmă de sărăcia care-i alungase de acasă, albanezii au muncit cu tenacitate și au reușit să se ridice la un statut economic și social de invidiat. Aproape că nu a existat familie albaneză care să nu posede, la un moment dat, proprietăți, vii, case și prăvălii. Și-au înființat societăți patriotice și culturale în cadrul cărora au desfășurat o vie activitate comunitară. "Perioada de aur" a acestei minorități, dacă poate fi numită așa, s-a desfășurat între 1880 și 1930, interval care coincide cu epoca de înflorire economică și culturală a României capitaliste.

O scurtă prezentare

Acum, câteva cuvinte despre districtul Korcea: acesta este situat în sud-estul Albaniei și se mărginește cu districtele Elbasan, Gjirokastra și Berat, cu Macedonia și Grecia. Este format din patru raioane: Korça, Pogradec, Devoll și Kolonja. Munții ocupă mai mult de jumătate din teritoriu (58 la sută), urmați de câmpie (25 la sută) și dealuri (17 la sută). Clima este continental-mediteraneeană, cu ierni friguroase și veri uscate și calde. Temperatura medie anuală este de 10,6 grade Celsius. Luna cea mai ploioasă este noiembrie.

Districtul dispune de o suprafață împădurită de peste 132 mii hectare, în care domină stejarul, plopul, teiul și bradul. Cele două lacuri Prespa, cea Mare și cea Mică), situate la o înălțime de 1438 m sunt de o frumusețe tulburătoare.

Dacă ne referim doar la raionul

acest apelativ onorant. Aici s-a deschis prima școală în limba albaneză, iar tradiția învățământului în limba națională are un faimos precursor în Naum Veqilharxhi, considerat cel mai de seamă iluminist albanez (o mare parte din viața acestuia s-a desfășurat la Brăila, în România). Și

Korça, trebuie remarcat că aici funcționează 148 de școli, dintre care cele mai multe sunt rurale: 129. Majoritatea (124) sunt școli de opt ani, 23 sunt licee și o universitate. Tot raionul Korça dispune de un cinematograful cu 240 de locuri, un teatru cu 480 de locuri, două biblioteci, un muzeu și 140 de monumente culturale. În raion sunt 6 orașe, 31 de comune și 344 de sate. Tot aici există un stadion cu capacitatea de 6500 de locuri, un palat al sporturilor cu 2400 de locuri, șase școli cu săli de sport și 48 de terenuri speciale în comune.

"Micul Paris" albanez

Se spune că și Korça, la fel ca fratele ei mai mare, Bucureștiul, a fost considerată un Mic Paris. Arhitectura, cultura și civilizația ei i-au dat dreptul să se bucure de

tot la Korçe s-au născut mari artiști ai penelului, precum David Selenica, frații Zografi, ori mai nou Vangjush Mio, Spiro Xega, Guri Madhi. Nu departe de Korça, la Pogradec, a trăit marele romantic al poeziei albaneze, Lasgush Poradeci, și tot de aici a plecat Mitrush Kuteli, un adevărat Sadoveanu shqiptar (ambii au trăit și s-au format în România, la București). Korça a dat lumii muzicale și literare mari nume de artiști. Dar, mai presus de toate, orașul acesta a dat minunatele serenade, în care iubește, oftează și cântă sufletul korçar. Mari interpreți lirici albanezi, a căror faimă a depășit hotarele Albaniei, au plecat de la Korça, după ce și-au îndulcit sufletul cu nectarul îmbătător al serenadelor.

Serenada și "Serenada"

Serenada e un fel de sport național la Korcea. În fiecare casă există o chitară sau o mandolină. Pe mulți dintre korceari, serenadele i-au însurat, se spune în oraș. Uite, bunăoară, povestea lui Tole Adhami, un băiat sărac de n-avea nici după ce bea apă, care s-a îndrăgostit de o fată bogată. Părinții fetei n-au vrut să i-o dea și l-au îndemnat să plece în America, să facă bani și abia după aceea vor mai vedea... Numai că serenada a fost mai tare ca toți. Tole era un cântăreț extraordinar, un tenor de mare clasă, și vocea

lui a ținut loc și de avere și de tot. Ascultându-l seară de seară, fata s-a îndrăgostit lule a de el și n-a mai vrut pe altcineva. Și astăzi, cântăreții din Korcea sunt renumiți pentru muzica pe care o cântă.

Grupul "Serenada" al albanezilor din România nu are o istorie prea veche. El a fost înființat în anul 2002, dar de atunci a participat la toate manifestările artistice ale Asociației Liga Albanezilor din România (ALAR). La Festivalul ProEtnica participă, fără întrerupere, chiar din anul înființării. A cântat la toate televiziunile din România, la

festivaluri naționale și internaționale, iar melodiile grupului au fost editate pe casete și CD-uri, în limbile română și albaneză. Componența: Carmen Bălăsoiu (voce), Ștefan Corbu (voce și orgă), Gabriela Decu (voce) și Manuela Mocanu (voce). Sufletul grupului rămâne, însă, profesoara Oana Manolescu, președinta ALAR și deputatul minorității albaneze din România. Grupul "Serenada" va concerta la și la această ediție a Festivalului ProEtnica (Sighișoara, 18 și 19 august).

Marius Dobrescu

Regulament de organizare și desfășurare a Festivalului ProEtnica 2006

Reguli de comercializare a produselor

• Băuturile se vor servi în recipiente din plastic.

• Nu se vor comercializa nici un fel de obiecte de talcioc: jucării din plastic și materiale artificiale, baloane, bratari luminoase și altele din aceleași categorii.

• Toți comercianții vor prezenta documente în baza cărora sunt autorizați să desfășoare activitatea comercială respectivă (autorizație de persoană fizică, asociație familială, certificate de înmatriculare, cod fiscal, etc). În baza autorizației de funcționare eliberată de membrii Comitetului de organizare (Primăria Sighișoara și IBZ), responsabili de autorizarea activității economice, se va încheia contractul de închiriere a terenului. Autorizația de funcționare este valabilă doar pe lotul atribuit de membrii Comitetului de organizare, responsabili de lotizare.

• Echipele de pază și ordine vor ridica tarabele tuturor celor care nu au autorizație sau nu respectă condițiile prevăzute în prezentul Regulament și vor sancționa persoanele în cauză conform legii.

Taxe pentru autorizații de funcționare

Pentru desfășurarea activităților comerciale în perioada festivalului se

vor emite autorizații de funcționare, pentru care se vor stabili următoarele taxe, în funcție de domeniul de activitate:

• Activități de artizanat 300 RON pe perioada evenimentului pe punct de lucru.

• Alte activități de comercializare produse vor fi negociate cu comitetul de organizare al festivalului.

În timpul programului artistic al festivalului comercianților le este interzis să difuzeze muzică.

Parcarea mașinilor pe perioada evenimentului va fi interzisă în Piața Cetății.

Reguli privind asigurarea protecției cetățenilor, împotriva riscurilor de accidentare și de izbucnirea unui incendiu în perioada desfășurării festivalului.

Intervențiile tehnice (montaje, bransamente, reparații) asupra diferitelor instalații și echipamente tehnice; (curent, apă, gaz) se vor efectua numai de persoane autorizate, avizate, de organizator. Racordarea la utilități (curent electric, apă, canalizare) se vor efectua numai de persoane autorizate, avizate, de organizator.

Folosirea focului deschis se va face în conformitate cu normele P.S.I. (doar cu

avizul organizatorului prin obținerea unui permis de lucru cu foc deschis pentru a se asigura astfel obligația existenței stingătoarelor și folosirea unor instalații (surse) de foc omologate în cadrul festivalului).

Se interzice blocarea cu mărfuri sau ambalaje, chiar și pentru scurt timp a căilor de evacuare și salvare, intervenție în caz de incendiu, a hidranților, precum și a celorlalte mijloace de primă intervenție.

Depozitarea mărfurilor se va face în mod organizat, ținându-se seama de proprietățile fizico-chimice ale acestora și asigurându-se spații de siguranță și acces.

Parcarea mașinilor private care transportă marfă se face doar în locuri special amenajate.

Fiecare colaborator sau participant în cadrul festivalului are obligația să cunoască și să respecte reglementările legislației din domeniul protecției muncii al prevederii stingerii incendiilor fiind direct răspunzători în cazul încălcării acestora.

În perioada festivalului organizatorii vor verifica în permanență respectarea reglementării legislației în vigoare din domeniul protecției muncii al prevenirii incendiilor și protecția mediului.

Numele evreiești și fascinanta lor evoluție

După Holocaust, genealogia evreiască a devenit un domeniu din ce în ce mai cercetat. Anii războiului, în care au dispărut atâtea familii evreiești, în care mulți au fost nevoiți să se ascundă sau să decidă de numele lor au condus la un studiu al etimologiei, sensurilor și importanței numelor iudaice. Pe urmele numelor evreiești se poate reface traseul geografic și spiritual al poporului evreu. În concepția iudaică, numele purtat definește personalitatea și adesea soarta celui ce îl poartă. Pornind chiar de la sanctitatea numelui lui Dumnezeu, a Tetragramei Divine, a cărei pronunțare nu este permisă, numele sunt importante pentru evoluția iudaismului. În Talmud există un verset care afirmă că soarta rea a unui om poate fi schimbată prin patru metode: "caritatea, rugăciunea, schimbarea numelui și faptele bune săvârșite". Schimbarea numelui este, deci, în această viziune, o schimbare implicită a sorții.

În timpul ritualului sinagogal bărbații sunt chemați la Tora în conformitate cu ceea ce numim, în termeni comuni, "numele lor evreiesc". Impropiu spus nume, din această sintagmă lipsește exact numele de familie. Încă din antichitate, identitatea a fost definită cu particulele „ben” sau „baat”, „fiul” sau „fiica lui”. Astfel un nume era format după modelul Avraam ben Iosef sau Sara baat Iacov.

Pentru prima oară numele de familie apar în familiile sefarde din Portugalia și Spania la sfârșitul secolului X și începutul secolului XI.

Numeroasele nume germane ale evreilor provin, în majoritate, de la un decret emis în 1787, în timpul Imperiului Austro-Ungar. Pentru prima oară, evreii erau obligați să fie înregistrați după numele lor de familie. Deoarece cei mai mulți erau de limbă germană, nume ca Gross, Weiss, Weinberg, Fried, Schwartz sau nume germane compuse, ca Weinblatt, Morgenstern, Ehrenfeld, Friedmann au fost primele înregistrate. Această explicație nu este valabilă, însă, cu

privire la evreii din Rusia. Probabil că aceștia au aceleași nume datorită migrației din Vestul Europei spre acest spațiu.

Numele sefarde provin adesea din limbile spaniolă, portugheză, arabă și, uneori, ebraică. Ca și în cazul numelor așchenaze, numeroase provin de la regiunea de origine a familiei. Astfel există nume ca Alfassi (din Fez, Maroc), Barcion, Ben Șușan, Cardoza, Castorianos. De asemenea numele Așchenazi și derivatele sale este un nume destul de frecvent în familiile sefarde.

Pe urmele Marelui Templu

Doar trei nume și derivatele lor se poate spune, cu absolută siguranță, că sunt evreiești. Kohen, Levi și Israel - după împărțirea evreilor din timpul existenței Marelui Templu de la Ierusalim.

De la Kohen derivă diferite pronunții și grafii ale acestui nume ca, de exemplu, Cohen, Cahan, Cohan, Kohn și, după părerea unor cercetători, Katz. Se spune că acest nume cu rezonanță aparent germană ar fi un acronim al sintagmei Kohein Tzadik, "Preot înțelept". Numele Kohen înseamnă "preot" și se referă la descendenții patrilineari ai lui Aaron, fratele lui Moșe. În Rusia, prin transformarea lui H în G, acest nume a devenit Kagan sau Kogan, cu derivatul său Koganovici.

Numele de Levi, provine de la tribul cu același nume, ai cărui membrii aveau sarcini clare în timpul Templului. De la acesta provin nume ca Levin, Levy, Levitt, Loewy, Lowy și multe altele. De asemenea, există ipoteza conform căreia numele Weil ar fi o anagramă a numelui Lewi. Adeseori numele Levi este înlocuit cu cel de Segal, o variantă prescurtată a expresiei "segan levieh", "prinț al leviților". Există numeroase "kinui" sau "echivalente" pentru numele evreiești. De exemplu Iuda poate fi înlocuit prin Lion deoarece Iuda este comparat în Tanah cu leul. La fel Naftali este comparat cu cerbul, de unde provin numele Cerf în franceză, Hersh în germană sau Zvi în

ebraică.

Dacă variații de la Cohen și Levi sunt cele mai frecvente nume evreiești azi în Statele Unite, cel de al treilea nume ca frecvență este Miller. Paradoxal Miller este un nume prezent și la foarte multe familii neevreiești, fiind un nume pe care îl putem defini ca fiind "american".

În Rusia, România, Lituania, Polonia, numeroase nume evreiești au azi sufixe locale. Astfel nu o dată vom întâlni nume ca Abramovici, Leibovici, în Rusia și România, sau Abramovicius și Leibovicius în Lituania.

În rândul evreilor așchenazi se obișnuiește numirea noului născut după o rudă decedată și nu după una care este în viață. Explicația mistică a acestui obicei este ca îngerul morții să nu confunde copilul cu tizul său mai vârstnic și să îl ia pe acesta primul. Pe de altă parte, "numele" în concepția iudaică înseamnă și "renume": În momentul în care se numește un nou născut după o rudă plecată dintre cei vii, automat renumele acestuia poate trece bariera temporală.

În rândul evreilor din Africa de Nord sunt comune nume ca Bensoussan sau Bouanich, formate cu sufixul "ben" sau "boua", "fiul lui".

Obiceiul de a avea un nume laic (dacă poate fi numit astfel...) și unul evreiesc pare să provină dintr-o regulă rabinică din secolul XII. Evreii începeau să împrumute tot mai mult nume creștine din cauza prigoanei sau a dorinței de a se integra cu o mai mare ușurință în societate. Astfel rabinii au emis a "takanah", o regulă rabinică, prin care cel ce se naște evreu trebuie să aibă și un nume evreiesc.

Prenume adaptate la modernitate

Evoluția prenumelor evreiești în timp este foarte interesantă. Cercetătorii Torei și ai Bibliei Creștine afirmă că cele mai frecvente nume evreiești de la începutul erei actuale erau, în ordine, Simon, Iosef și Iehoshua. Azi, în lume, printre cele mai frecvente nume evreiești, împrumutate, însă, și de alte popoare, se află Aron, David, Marc, Sarah.

În Israel copiii sunt numiți după personaje importante ale Torei dar și cu nume relativ recent formate în limba ebraică. Să menționăm doar prenume ca Șir (cântec), Gal (val), Noam (plăcut), Șai (dar), Aviv sau Aviva (primăvară), Or sau Orit (lumină), Șahar (zori), Ilan sau Ilana (copac).

Dacă inițial chiar și în Israel existau nume așchenaze și nume sefarde, azi nu se mai poate face această distincție - numele israeliene provin, din ce în ce mai mult, din limba ebraică actuală.

Totuși, aceste nume rămân deocamdată arareori folosite de evreii din diaspora care rămân la nume "mai clasice" pentru copiii lor.

Prenumele religioase, spre deosebire de cele laice nu se modifică în timp. Ele rămân aceleași și sunt folosite ca atare în serviciul sinagogal și pe ketuba, actul religios de căsătorie evreiască. În special în Israel, numele religios și cel din actul de identitate sunt aceleași. David, Mihael, Gavriel sau Sarah sunt nume foarte comune și

azi, nu doar în vremurile tanahice.

Fiecare nume are o istorie a sa, poartă pecetea migrației evreiești în lume. Totuși există o constantă a acestei evoluții și este foarte interesant de urmărit felul în care numele se schimbă, devin anagrame sau acronime dar continuă să păstreze o anumită rădăcină iudaică. Deschizând în urmărește poarta numelor iudaice vom descoperi o lume fascinantă, de care este foarte greu să te desprinzi.

Luciana Friedmann

Cel mai, cea mai... printre evrei

Una dintre cele mai importante populații evreiești din India, o reprezintă Bnei Israel (Fii Israelului), care își au centrul social și religios la Bombay, Calcutta, Old Delhi și Ahmadabad. Limba acestui trib este Marathi, în timp ce al doilea mare grup de evrei din India, Cochin, vorbesc dialectal Malayalam. Bnei Israel afirmă că sunt descendenții evreilor care au scăpat de persecuțiile împotriva evreilor, în Israel, în sec. II, î.e.a. Ei au păstrat cu strictețe regulile kașrutului, circumcizia și Șabatul ca zi de odihnă.

Înainte ca românii să distrugă marele Templu din Ierusalim, sărbătoarea de Sucot era cea mai importantă a ciclului de viață evreiască. Acestui eveniment i se dădea o mai mare atenție chiar decât marilor sărbători de toamnă și Pesahului. Era numit "Ha-Hag", adică "Sărbătoarea". În timpul Sucotului agricultorii și ciobanii din toată țara își aduceau sacrificiile către Templu, oferind tot ce aveau mai bun pentru ca roadele lor să fie binecuvântate cu spor și vreme bună. În special cu ocazia Sucotului Ierusalimul era inundat de pelerini și erau ridicate sute de "sucot" în întreg orașul.

Într-un sondaj efectuat printre profesori și oameni de știință din Bay Area (Statele Unite), cel mai cunoscut dintre cărturarii evrei medievali, Maimonide, a fost desemnat ca "Evreul Mileniului". Talmudist, filosof, jurist și medic, evreu spaniol de cultură arabă, Moshe Ben Maimon s-a născut la Cordoba, la 30 martie 1135. Faptul că după atâtea secole este cunoscută data exactă a nașterii sale atestă, încă o dată, importanța sa pentru civilizația europeană și orientală.

Somonul afumat a fost cea mai consumată delicată de către evreii sefarzi din Anglia, la începutul secolului 19. Se pare că prin acest mod, scumpa mâncare de sărbătoare a intrat și între preferințele englezilor. Pe de altă parte, evreii așkenazimi din Anglia au introdus, se pare, în meniul localnicilor peștele alături de cartofii prăjiți, devenit una dintre cele mai comune mâncăruri din Marea Britanie.

Cea mai importantă figură a comunității evreilor britanici de la începutul secolului XIX a fost Sir Moses Montefiore, care a avut inițiativa sprijinirii așezărilor din Palestina. El a fost liderul mișcării sioniste din Anglia, care a reușit, în timp, să își atragă suficienți suporteri. Filantropul britanic a construit o nouă zonă de locuințe pe un deal de la marginea Orașului Vechi, zonă numită Yemin Moshe. Faimoasa "Moară a lui Montefiore", vizitată în toate tururile Ierusalimului, a fost concepută inițial să deservească nevoile de morărit ale acestei regiuni. Nu a ajuns, însă, să fie folosită din cauza faptului că vântul nu bătea aproape deloc în locul în care era amplasată...

La începutul secolului XVI, Istanbulul a avut cea mai importantă comunitate evreiască din Europa. Pentru foarte mulți ani în acest oraș au existat mai mulți medici evrei decât musulmani. Deoarece, desigur, în timpurile moderne religia islamică este cea dominantă în Turcia, doar foarte puțini știu cât de importante și vechi sunt rădăcinile Istanbulului în Vechiul Testament. Muntele Ararat (Ağrı Dag), unde s-a refugiat Noe după potop, se află în estul țării, lângă Dogubayazid.

Musulmanii cred că Abraham, primul dintre patriarhi, s-a născut în Urfa și, cel mai probabil, a trăit în Haran, în secolul 18 î.e.a.

Cel mai bun prieten diplomatic al Statului Israel a fost, de la crearea sa în 1948, Costa Rica. Având de două ori mărimea Israelului, poziționat deasupra ecuatorului, statul se află între Oceanul Pacific și Marea Caraibelor. Costa-ricanii se mândresc cu trei lucruri, desigur pe lângă frumusețea luxuriantă a țării lor: un sistem democratic puternic, cu o vechime de peste un veac, importanța acordată educației și lipsa unei armate permanente. Foarte mulți evrei, chiar și din Polonia și Rusia, și-au găsit un cămin primitiv în această țară hispanică, recunoscută pentru toleranța arătată față de toate minoritățile.

Unul dintre cele mai importante morminte pentru tradiția iudaică se găsește în... Iran. În orașul Hamdan se află locul în care se spune că au fost îngropați Esther și Mordehai, regina evreică din Șușan (Susa) și unchiul ei, personajele principale ale sărbătorii de Purim.

Actrița Barbara Streisand este recunoscută ca "cea mai frumoasă urâtă de la Hollywood". Ea s-a născut la 24 aprilie 1942, la Williamsburg, Brooklyn, New York. A avut o fulminantă carieră muzicală iar cu primul ei film de lung metraj, "Funny Girl", ecranizat în 1968, a obținut Oscarul pentru cel mai bun rol feminin. Deși cunoscută mai mult ca actriță și cântăreață, ea a scris numeroase texte și scenarii și a regizat și produs, în special în ultimii ani, filme în a căror distribuție nu s-a aflat în mod obligatoriu.

(Continuare în pagina 8)

Cel mai, cea mai... printre evrei *(Continuare din pagina 7)*

Primul senator evreu în camera superioară a Statelor Unite a fost democratul David Levy Yulee, reprezentat al Floridei. Fiul unui evreu marocan, Moses Elias Levy, acesta se înscrie în galeria celor mai importante personalități evreiești din America. Senatorul a reprezentat Statul Florida în perioada 1845-1861. Al doilea evreu în Senatul Statelor Unite a fost Judah Benjamin.

Cel mai temerar aviator evreu din America a fost Arthur Weiss, care a lucrat alături de frații Wright la testarea limitelor

primelor aparate de zbor. Născut la 14 august 1881 în Rusia, într-o familie cu șase copii, acesta a emigrat în Statele Unite în 1890. Fără o pregătire prealabilă, el a devenit unul dintre cei mai buni studenți ai Școlii de Zbor Wright. A devenit unul dintre cei mai faimoși piloți din perioada de naștere a aviației americane.

Cea mai cunoscută figură evreiască din Italia secolului XVII, Joseph Salomon Delmedigol (născut în 1629) a fost rabin, matematician, astronom și filosof. Această figură renaștentistă, ale cărui scrieri importante pot fi și azi studiate, a

văzut lumina zilei în provincial Candia, a studiat la Padua și a trăit în Egipt, Constantinopol, Polonia, Hamburg și Amsterdam.

Printre volumele care au influențat cel mai mult gândirea evreiască în secolele XVIII și XIX a fost cartea lui Luzatto, "Pe urmele celui drept". Personalitate importantă, cu vaste cunoștințe laice și religioase, gânditorul Italian a deschis numeroase teme stringente la acea vreme pentru evreimea de pe continent.

Luciana Friedmann

Paul Celan - agonia și exilul limbii materne

"Pentru nimic în lume un poet nu ar renunța la scris, nici măcar atunci când este evreu și versurile lui sunt în germană."

Poet, translator, eseist, influențat în scrierile sale de Suprarealismul și Simbolismul francez, Celan s-a născut în România, a trăit în Franța și a scris în limba germană. Părinții săi au fost uciși în Holocaust și el însuși a fost supraviețuitorul unui lagăr de muncă nazist. Despre împușcarea mamei sale și moartea tatălui din cauza tifosului, tânărul poet a aflat din relatările martorilor care au asistat la atrocitățile comise de ofițeri și soldați. Cele mai faimoase cuvinte ale lui " Moartea este un maestru din Germania " sunt citate din poezia " Todesfuge " (Tângoul Morții). Născut ca Paul Antschel, fiu unic al unei familii evreiești de vorbitori de limba germană din Cernăuți, la acea vreme parte a României (după ce mai devreme aparținuse Imperiului Austro-Ungar și în momentul de față face parte din Ucraina), Paul Celan a adus o schimbare radicală în poezia de limbă germană.

Bucovina era o zonă în care nu exista o accentuată discriminare religioasă. În "Mica Viena", căci așa era cunoscut Cernăuțiul, orașul cu o moștenire culturală foarte bogată, jumătate din populație era de origine evreiască. Din copilărie Celan a

împărtășit pasiunea mamei sale pentru poezia germană - influența lui Novalis și Rilke era evidentă în versurile sale de tinerețe. La vârsta de șase ani a fost înscris la o școală liberală, de limbă germană iar apoi a fost trimis de părinți la o școală de limbă ebraică "Safa Ivria". După Bar Mitzva sa, în 1933, s-a alăturat unui grup de tineri antifasciști care au publicat o foaie cu tentă marxistă numită "Studentul Roșu". Tatăl său, Leo, l-a încurajat să viseze la idealurile sionismului pe care el însuși le-a îmbrățișat iar mama sa Fritzi, o fire idealistă, i-a îndrumat pașii spre asimilarea valorilor culturii universale.

Celan a început facultatea de medicina la Paris și filologia la Cernăuți. Rușii au invadat Bucovina în 1940 iar doi ani mai târziu naziștii au început să deporteze evreii din această regiune.

Când a ajuns în fine la București, în 1944, și-a schimbat numele inițial în Paul Aurel, apoi în Paul Ancel iar, în cele din urmă, printr-o anagramă fonetică a numelui său real, în Paul Celan. În capitală a lucrat ca și editor și translator în cadrul unei edituri. În 1947 a plecat la Viena iar după un an a emigrat la Paris unde a devenit profesor la Ecole Normale Supérieure. În 1952 s-a căsătorit cu graficiana ne-evreică Gisele Lestrage. Cu marea

iubire a vieții sale, Ingeborg Bachmann's s-a cunoscut în 1951 și următorii 19 ani și-au scris peste 700 de scrisori care au văzut recent lumina tiparului, fiind editate de fiul lui, Eric Celan. Gisele Celan-Lestrage a știut despre dragostea lor dar în final, cu toată durerea, a acceptat-o.

Pentru Celan poezia era un strigăt exprimat către semenii, un strigăt transcendent despre suferință.

"Un poem, ca manifestare a limbii și, în mod esențial, a dialogului, poate fi un mesaj trimis într-o sticlă, slobozit - cu o foarte slabă speranță - către un mal, un mal al inimilor, poate. În acest sens și versurile sunt căi: ele tind să atingă ceva." - afirmă poetul încercând să redea forța în care rezidă puterea versului.

Experiența Holocaustului și dispariția părinților săi marchează stilul, tematica și tonalitatea versurilor sale. Cu ocazia primirii premiului Bremen, Celan vorbea despre puterea cuvântului, a limbii germane, după Auschwitz:

"Ea, limba, nu s-a pierdut în pofida a tot ce a fost. A trebuit, totuși, să treacă prin lipsa sa de răspunsuri, prin înfricoșătoarea sa liniște, prin întuneric și prin discursurile aducătoare de moarte. A reușit să supraviețuiască și să lumineze din nou, "îmbogățită" de toate acestea"

Adorno afirma că "a scrie poezie după Auschwitz este o barbarie": Celan neagă acest fapt prin lungul său poem "Tangoul Morții". Cu timpul poezia sa a devenit tot mai încifrată, plină de jocuri și metafore, de demoni și îngeri care par ascunși într-un labirint al cuvintelor, al cărui capăt este foarte greu de găsit.

Unii critici au considerat că Celan, care a continuat să scrie mereu în germană, binecuvântare și damnare deopotrivă pentru poet, a încercat ori să distrugă structura acesteia ori să o reformuleze într-o cheie personală. Puterea scrierilor lui nu rezidă în forța cuvintelor în sine ci în acea muzică de ansamblu, în ritmul propriu versurilor sale, simfonii moderne despre căderile și supraviețuirea omului.

În anii 50, opera lui Celan devenea tot mai cunoscută pentru minimalismul său, exprimând lumea din fragmente de disoluție în care trăia. A obținut premii importante și poezia sa a fost primită cu interes în lumea literară. Desigur, a avut și numeroși oponenți care au considerat frivol demersul său de a exprima imensitatea Holocaustului în limba germană.

Paul Celan s-a sinucis în urma unei depresii care și-a acumulat în timp efectele. Jean Amery, Primo Levi și Peter Szondi, scriitori, supraviețuitori ai Holocaustului care au încercat să prezinte în opera lor această dramă, s-au predat, în cele din urmă, aceleiași maxime disperări. Cu privire la motivele sinuciderii sale s-au făcut numeroase supoziții. Însingurarea lui, acuzația nefondată de plagiat care i-a fost atribuită și imposibilitatea lui de a ieși din granițele limbii germane au fost câteva dintre posibilele cauze ce l-au împins la acest gest extrem.

Dintre numeroasele versuri, unele foarte greu traductibile din germană, menționăm " Pat de zăpadă ", " Sunt primul ", " Eroziune ", " Copacul din Aspen ", doar câteva dintre sutele scrise de autor. Reproducem integral poezia " Tangoul Morții ", nestemată prin conținut și muzicalitate.

Paul Celan - Tangoul Morții

Laptele negru din zori îl bem când e seară
 îl bem la amiază îl bem și la noapte
 îl bem și îl bem

săpăm o groapă 'n văzduh și nu va fi strâmtă
 Un om stă în casa se joacă cu șerpii și scrie
 el scrie 'n amurg în Germania, Aurul părului tău Margareta
 scrie și iese în prag scapără stelele 'n cer el își fluieră câinii
 evreii și-i fluieră el poruncă le dă ca să sape o
 groapă-n țărână poruncă ne dă să cântăm pentru dans
 Laptele negru din zori te bem când e noapte
 la amiază te bem te sorbim dimineața și seara
 te bem și te bem

Un om stă în casă se joacă cu șerpii și scrie
 el scrie 'n amurg în Germania Aurul părului tău Margareta
 Cenușa părului tău Sulamith o groapă săpăm în văzduh și nu va fi strâmtă
 El strigă săpați mai adânc iar ceilalți cântați
 arma o 'nșfacă, o flutură, albaștrii i-s ochii
 săpați mai adânc iar ceilalți cântați pentru dans mai departe
 Laptele negru din zori te bem când e noapte
 te bem la amiază și seara te bem
 te bem și te bem

un om stă în casă, aurul părului tău Margareta
 cenușa părului tau Sulamith el se joacă cu șerpii
 El strigă cântați mai blajin despre moarte căci moartea-i un meșter german
 el strigă plimbați un arcuș mai cețos pe viori veți crește ca fumul atunci
 veți zace 'ntr'o groapă în nori și nu va fi strâmtă
 Laptele negru din zori te bem când e noapte
 te bem la amiază e moartea un meșter german
 te bem dimineața și seara te bem și te bem
 e moartea un meșter german albaștrii i-s ochii
 cu plumbul te improașcă din plin și adânc te lovește
 un om stă în casă aurul părului tău Margareta
 câinii spre noi și-i asmute ne dăruie-o groapă 'n văzduh
 se joacă cu șerpii visând e moartea un meșter german
 aurul părului tău Margareta
 cenușa părului tău Sulamith

(traducere de Petre Solomon)

Lăzărelul - străvechi obicei bulgăresc

În fiecare an odată cu sosirea primăverii pe meleagurile noastre, putem observa pe ulițele satelor locuite de etnici bulgari, cete de fete îmbrăcate în costume populare și cu coșulețe în mâini, care colindă din casă în casă și cântă anumite cântece specifice. Este ritualul "Lăzărelului", obicei care se împlinește în "Sâmbăta lui Lazăr", mai precis în sâmbăta premergătoare Duminicii Florilor.

În calendarul creștin această zi - Sâmbăta lui Lazăr - este legată de episodul din Evanghelie, care se referă la învierea din morți a lui Lazăr, fratele Martei și Mariei, care a trăit în Betania. Conform scripturii, Isus l-a chemat pe Lazăr afară din mormântul în care zăcea de trei zile, întorcându-l din moarte printre cei vii.

Obiceiul "Lăzărelului" are însă obârșii mult mai vechi decât creștinismul. Acest străvechi ritual al feminității și fertilității se împlinește la începutul primăverii și, dincolo de cântecele și dansurile caracteristice ce îl însoțesc, el reprezintă în esență candoarea sentimentelor și speranțelor fetelor, forța optimismului tineresc, precum și freamătul celor logodiți în așteptarea cununiei.

Ritualul este practicat în întreaga Bulgaria, precum și în toate comunitățile de bulgari oriunde trăiesc acestea pe mapamond, în speță este întâlnit și la bulgarii din Banat, evident cu specificitatea sa generată de depărtarea în timp și spațiu față de locul lor de obârșie. Și acum în cel de-al treilea mileniu al erei creștine, în toate satele din Bulgaria precum și în satele locuite de etnici bulgari din Banat, cu o săptămână înaintea Paștilor colindă cete de "lăzărițe".

Respectând datina străbună, fetele colindă din casă în casă spre a duce gospodarilor și întregii familii a acestora urările de spor în muncile câmpului, rodnicie și belșug. "Lăzărițele" colindă îmbrăcate în costume populare iar pe cap poartă cununite împletite din flori.

"Lăzărelul" este un obicei popular care își trage obârșia încă din

antichitate. Ritualul a apărut pe vremea protobulgarilor preslavici și este specific poporului bulgar, fiind împrumutat și de alte popoare slave cu care protobulgarii au intrat în contact de-a lungul veacurilor. Inițial ritualul era legat de relațiile dintre comunități, când fetele aparținând unei anumite comunități erau "răpite" de flăcăii din alt sat. Acest fapt se petrecea de regulă primăvara devreme în pădure sau pe malul vreunui râu. De-a lungul veacurilor obiceiul a conservat până azi semnificațiile sale ancestrale, fapt ce a permis atât descoperirea rădăcinilor

acestui, cât mai ales semnificația sa de ritual de primăvară al feminității și fertilității. Toate aceste aspecte concură la susținerea afirmației cum că inițial ritualul nu avea nimic comun cu episodul învierii din morți a lui Lazăr, el fiind de fapt un ritual ce avea rolul de a asigura fertilitatea și continuitatea vieții. Acest lucru este confirmat și de faptul, că și în ziua de azi în centrul și vestul Bulgariei persistă obiceiul conform căruia cetele de "lăzărițe" trebuie neapărat să colinde și holdele sătenilor pentru a se asigura astfel fertilitatea și rodnicia acestora.

În această zi fetele se primenesc și împodobesc, după care se arată obștei sătești, colindând pe la casele sătenilor. Este acesta un semnal, că fetele sunt pregătite de cununie, fiind capabile să asigure în cadrul noilor familii pe care le vor întemeia, continuitatea vieții. În această zi pe la porți ies și părinții flăcăilor, pentru a vedea care fată va colinda pe feciorul lor.

În afara acestui aspect, ceata de "lăzărițe" îi colindă pe toți gospodarii satului, pentru a aduce belșug și sănătate în fiecare casă. Ele sunt întâmpinate de gospodină, care le dăruiește ouă crude, simbol al vieții ce va să se nască și să renască. "Lăzărițele" cântă cântece dedicate țaranului, păstorului, primăverii îmbobocite ce stă să înflorească, cântă pentru sănătate și belșug în fiecare casă, pentru înmulțirea albinelor în stupi și a mieilor în turme. Pe teritoriul de astăzi al Bulgariei s-a păstrat străvechiul obicei ca "lăzărițele" să și danseze anumite dansuri specifice. Rădăcinile acestor dansuri se află foarte departe în timp iar dansurile în sine au avut anumite semnificații șamanice, cu rol asemănător de asigurare a fertilității, rodniceii și continuității vieții. Toate aceste cântece și dansuri sunt în esența lor o cinstire a sărbătorii tinereții, a copilului - purtător de viață nouă și energii pure, nealterate.

Pe teritoriul Bulgariei s-a păstrat obiceiul "nășitului", care constă în faptul că în Duminica Floriilor "lăzărițele" merg pe malul râului, unde dau drumul pe apă unor păpuși coapte din aluat de grâu. Cea a cărei păpușă iese prima la mal a fost aleasă de sorți să fie "nașa" celorlalte fete din ceată. Toată ceata de "lăzărițe" o conduce pe "nașa" la casa ei, unde se așează masa și fetele se ospătează. În ziua de Paști "lăzărițele" merg cu ouă roșii la casa "nașei" pentru a îi ura de sănătate după obicei. Și de această dată se cântă, însă alte cântece, nu cele specifice "lăzăriiței".

La bulgarii din Banat, s-a păstrat

obiceiul, ca fetele din ceata de "lăzărițe" să împletească trei cununi, care sunt dăruite: divinității, comunității satului și a treia - "lăzăriiței". Rolul jucat de aceste cununi este acela al unei "peceți ancestrale" și anume ele confirmă și întăresc vizual mesajul transmis pe cale orală prin cântecele "lăzăriiței". Forma rotundă a cununii era pentru privitorul din vechime semnul ciclicității și continuității vieții; rămurele tinere și florile din care sunt împletite cununile aveau darul de a asigura privitorul, că viața nu pierе, ci ea renaște în mod repetat și permanent odată cu venirea fiecărei primăveri.

Cununa dăruită divinității este o ofrandă în sine și un mod de comunicare simplu și nemijlocit al omului din vechime cu divinitatea, cu supraumanul și supranaturalul. Este expresia primordială a scânteii divine din om, care a fost eclipsată și umbrită de-a lungul istoriei umanității de multiplele curente filozofice și teologice.

Cununa dăruită obștei este un simbol al renașterii și perpetuării vieții nu numai la nivel individual, ci și la nivel de grup, de societate. Este asigurarea perpetuării unui neam, care de-a lungul mileniilor de prea multe ori a fost lovit necruțător

de vânturile și valurile istoriei, dar care totuși a rezistat și, asemănător rămurelelor înverzite și înflorite care se trezesc la o nouă viață în fiecare primăvară, și acest neam a găsit mereu și mereu resursele de a reinvia și a o lua de la capăt de fiecare dată când era lovit.

Cea de-a treia cunună, cea dăruită "lăzăriiței" are semnificația de confirmare a rodniceii și fertilității ca elemente necesare asigurării continuității vieții, prin ofranda adusă însuși principiului feminin, purtător al germenilor de viață nouă. Și cine altcineva poate fi garantul acestei vieți noi, dacă nu chiar "lăzăriiței", aceste fete care, conform tradiției, în această zi au menirea de a asigura prin tot ceea ce fac ele tocmai fertilitatea și rodnicia oamenilor, precum și a întregului regn animal și vegetal, adică a întregii firi...

Rotund precum cununa "lăzăriiței" se împletec destinele noastre, ale oamenilor celui de-al III-lea mileniu al erei creștine, cu destinele de mult apuse ale strămoșilor noștri, care ne-au lăsat acest tezaur nesecat de comori ale tradițiilor și obiceiurilor populare.

Ștefan VELCIOV - ZABLATOSCHE

Comunitatea Elenă a orașului Brașov

Comunitatea Elenă a orașului Brașov are o veche tradiție pe aceste meleaguri. Primele mărturii ale prezenței grecilor în această zonă datează din secolul al 15-lea, prin primele cărți grecești ce se predau în școală și care sunt păstrate la muzeul "Prima Școală Românească" în curtea bisericii "Sf. Nicolae". Aceste cărți (manuale) erau folosite pe atunci de către dascăli pentru elevii lor.

În secolul al 18-lea, comercianții greci care au poposit și apoi s-au instalat în orașul Brașov au construit un spital, o școală, magazine și locuințe. În 1786 s-a finalizat construcția bisericii "Sf. Treime", destinată tuturor credincioșilor ortodocși ai orașului care se afla în imperiul austro-ungar. Din acest motiv biserica se află în spatele clădirilor. Toate acestea până în 1976, când toate proprietățile minorităților au fost naționalizate și Comunitatea greacă a încetat să funcționeze.

În 1990, imediat după schimbarea regimului a avut loc reînființarea Comunității Elene. Membrii ei sunt formați din greci care ce provin din comerțanții veniți mai de mult și din greci care s-au aflat fără voia lor departe de patria lor, datorită evenimentelor politice de după cel de-al 2-lea război mondial. Fără a se face vreo diferențiere între ei, toți au același scop: păstrarea și promovarea elenismului către generațiile următoare.

Pentru cine simte grecește, istoria Greciei, limba greacă, cultura greacă sunt ceea ce iubeste și respectă mai presus de orice. Mai ales în această perioadă când fantoma globalizării cucerește omenirea, credem cu atât mai mult în importanța ca cineva să știe de unde provine, care îi sunt rădăcinile, cine este. Fără să știm cine suntem nu știm nimic, suntem nimic. De aceea și noi, aici, în Brașov, încercând să păstrăm ceea ce înseamnă elenism, am organizat cursuri de limbă greacă, pe patru grupe de studiu: grădiniță, copii școlari, adulți începători și avansați.

De asemenea s-au format și două ansambluri artistice: corul "Orfeas" și ansamblul de dansuri "Efthimos". Repertoriul corului este format din

cântece grecești și românești iar ansamblul de dansuri dansează dansuri tradiționale de pe tot cuprinsul Greciei.

Pentru fiecare sărbătoare importantă a Greciei organizăm manifestări care sunt urmărite de membrii noștri și de mulți români și alte naționalități, iubitori ai culturii elene. De altfel, la ambele formații artistice participă și filoeleni. Toată activitatea se desfășoară pe bază de voluntariat, cu drag și mândrie pentru ceea ce facem.

Pentru noi, cei care desfășurăm această activitate, cea mai mare satisfacție este să facem cunoscut, în locurile unde trăim dar mai ales în Grecia, compatrioților noștri, câtă importanță are pentru noi păstrarea și promovarea culturii elene, a tradițiilor grecești.

Proetnica este una din cele mai importante evenimente interetnice la care participă Comunitatea Elenă din Brașov. Participarea noastră la ediția 2005 a festivalului a avut ecouri de-a lungul anului. Schimburile interculturale au continuat și s-au materializat cu venirea corului Uniunii Democratice a Tătarilor Turco-Musulmani Constanța în Brașov. Întâlnirea s-a încheiat printr-o petrecere cu mâncare, cântec și dans.

Alături de formația de dansuri Efthimos, care se află la a doua participare, corul Orfeas, care se află pentru prima dată pe scena festivalului, mai prezentăm și expozițiile de pictură și meșteșuguri.

Ansamblul "Efthimos" a participat în 2002 și în 2004 la Festivalul de Dansuri Tradiționale grecești din Salonic iar în 2006 la Langada - Grecia. Deasemenea a participat la nenumărate festivaluri naționale la Brașov, București, Sighișoara, Sibiu, Ploiești, Tg. Secuiesc, Zărnești.

Corul mixt de cameră Orfeas a luat ființă în urmă cu 6 ani sub îndrumarea dnei profesor Alina Lază, cor alcătuit din membri ai Comunității Elene din Brașov dar și din prieteni ai culturii elene. Încă din primele luni de existență, corul a luat parte la o serie de manifestări culturale - artistice: concerte locale alături de coruri invitate din Grecia sau din Brașov, participări la festivaluri naționale și internaționale (Salonic - Grecia 2001,

2004, în Insula Skiathos în 2004). La invitația Mitropolitului Fthiotidei (Grecia) corul a fost invitat în orașul Grecesc Lamia în 2003 unde a susținut un concert în Catedrala orașului, concert înregistrat și transmis pe posturile locale de radio.

Deasemenea corul a concertat și în Insula Evia (Grecia), a avut concerte realizate cu ocazia sărbătorilor importante de peste an, înregistrări tv, a participat la concerte de caritate. O încununare a activității corale este și participarea în anul 2002 la realizarea Cd-ului de autor aparținând compozitorului grec, președinte al Forumului Coral Balcanic, Vassilis Makridis.

Dar activitatea corului nu s-a oprit aici ci a mers mai departe, având ca țel realizarea unui CD care să constituie o paralelă între cele două bogate culturi, cea greacă și cea română. Și iată că, după un an și jumătate de muncă susținută, corul Orfeas a lansat Cd-ul intitulat ORFEAS- SUNET ȘI SPIRIT în Aprilie 2006. CD-ul cuprinde 16 piese (8 piese românești și 8 grecești), lucrări laice dar și religioase, prezentate într-un concert de lansare susținut la Centrul Cultural Reduta din Brașov.

La această lansare au fost invitați de onoare compozitorul pieselor grecești Vassilis Makridis cât și Corul Insulei Skiathos din Grecia.

Cu ocazia Festivalului "Proetnica" organizat în frumoasa cetate a Sighișoarei, corul va prezenta câteva piese de pe noul CD dar și piese laice și foarte cunoscute din repertoriul grecesc, pregătite special cu această ocazie.

Este de prisos să amintim că ambele formații sunt solicitate și participă la toate manifestările artistice brașovene, ale minorităților și nu numai, dat fiind faptul că poporul român iubeste și respectă muzica și dansul grecesc, cultura greacă cu tot ce înseamnă ea.

Cum a fost conviețuirea armeano - turcă?

În ultimul timp, oficialitățile turce au început să vehiculeze cu tot mai multă insistență, ideea unei reconcilierii între armeni și turci, plecând de la faptul că și unii și ceilalți au fost implicați în evenimentele sângeroase din acel fatidic an 1915 și că a sosit timpul ca noi armenii să ne recunoaștem partea noastră de vină și să închidem acest capitol tragic din istoria relațiilor armeno-turce.

Formula ce caută să o acrediteze oficialitățile turce care și-au adus aminte că în unele vilayete (județe) armenii au opus rezistență armată, refuzând să fie duși ca miei la tăiere, ține de umorul negru. Prin urmare dacă armenii s-ar fi lăsat măcelăriți fără nici o ripostă, atunci poate, întreaga răspundere ar fi revenit Turciei, dar așa?

Același voci spun azi că milietul armean a trăit până în 1915 în deplină armonie cu populația majoritară turcă și s-a bucurat de toate drepturile și ce bine ar fi dacă ne-am întoarce la acele idilice vremuri.

Din respect pentru adevărul istoric, trebuie să ne amintim că în partea a doua a secolului XIX, Imperiul Otoman având acută nevoie în aparatul de stat de specialiști în finanțe și economie, au apelat la mai mulți intelectuali armeni din Turcia, iar aceștia, deveniți demnitari, au înțeles să-și facă datoria cu profesionalism și onestitate, meritele lor fiind recunoscute și răsplătite cu decorații și onoruri din partea sultanatului.

Tot din respect pentru adevărul istoric, trebuie să ne amintim că numai după câțiva ani, virtuțile intelectualității armenice, au fost primele victime ale genocidului, fiind spinzurați în piața publică, momentul constituind de fapt semnalul carnagiului armenilor.

Dar care pină la Genocid, această conviețuire dintre armeni și populația majoritară turcă a fost chiar atât de armonioasă?

Dacă ne luăm după spusele bunicilor noștri, trăitori pe meleagurile Anatoliei și care au avut șansa să se salveze ajungând în spitaliera România, inclinăm să credem că acolo se infiripase doar un fragil *modus vivendi*, între creștini (armeni, greci) și turci.

Este un fapt incontestabil că o mare parte din populația armeană din Turcia, își crease prin spirit de inițiativă, hărnicie și cinste, o situație materială superioară față de populația turcă și kurdă ceea ce ducea, nu de puține ori, la tulburări anti-creștine, urmate de jafuri și asasinat. Sub semnul răfuieiilor

religioase se ascundeau, de fapt, frustrările populației majoritare paupere, a turcilor și kurzilor.

Bunica subsemnatului, ESTER hanâm (doamna Ester în limba turcă) nu știa o iotă de armeană. Când am întrebat-o intrigat, de ce nu știe să vorbească armeneste, a oftat și zimbând amar, mi-a povestit că în localitatea Kaiserli, unde trăiau ai ei, cine îndrăznea să vorbească armeneste, avea de suportat mari neazuri și au fost cazuri de armeri cărora le-au tăiat limba pentru că au îndrăznit să vorbească armeneste pe uliță. Cum se poate vedea era o conviețuire "frumoasă" dar cu năbădăi.

În trecut fie spus, pentru a mă putea înțelege cu bunica a trebuit să învăț limba turcă și nu-mi pare rău deloc. Dese ori bunica mă ruga să prind la radio postul Istanbul și de fiecare dată închizând ochii se lăsa învăluită de ritmurile melodiilor turocești, spre marea mea indignare.

Greu am înțeles această nostalgie, dar în final cred că m-am lămurit: populația armeană a încercat mereu să îmbine sărbătorile sale cu micile distracții pe care le puteau avea în condițiile stricte de acolo, adică să adopte muzica și dansurile turocești cu «davul și zurna», mesele bogate cu specialități din bucătăria turocească: *baclavale*, *saraili*, *șerbeturi*, *kebab*, *imam baıldă*, *şişlik* și multe alte bunătăți. Așa se explică de ce mai târziu, armenii care au bejărit în lumea largă, intrând în medii cu totul deosebite de cele în care au deschis ochii, oftau după vechile vremuri ale tinereții lor, căci acelea, bune-rele, erau singurele lor amintiri.

Bunicul meu GARABET effendi, era un om bogat, cu multe case, numeroase cirezi de vite, *carmangerii* unde se prepara "pastârma" cu cemen, ghiudem, *sugjac* și alte specialități turocești, care lua drumul marilor orașe. La fiecare sfârșit de lună veneau în casa bunicilor mei șeful poliției locale și primarul care își primeau tainul în bani și produse. Șeful poliției a fost primul care a venit în taină și l-a avertizat pe bunicul meu despre ordinul pe care îl primise pentru deportarea armenilor și l-a asigurat că va întârzia 2 zile acțiunea, ca să lase timp familiilor armeneste să fugă. Garabet effendi nu a mai avut timp decît să organizeze repede o caravană și escortat de câțiva tineri armeni înarmați, să plece cu familia pe căi oculte, spre Istanbul. Ajuns acolo a închiriat cu mult aur un caiak și așa au ajuns în România. Toată averea, le-a predat-o fără nici un înscris primarului și polițistului, care, probabil,

ulterior și-au împărțit totul frățeste și au trăit fericiți pină la adînc bătrîneți.

Apropo de averile armeneste, pe care s-au făcut stăpîni, majoritarii, guvernul turc nu sufla un cuvînt, cînsiderînd probabil, că li se cuvine această recompensă pentru eforturile făcute de bunicii lor, care au scăpat țara de armeni.

Am luat ca exemplu odiseea bunicilor mei, ca să nu se spună că mi-am procurat informațiile despre conviețuirea cu turcii din surse indoieinice. Dar despre acest subiect al conviețuirii vorbesc multe alte dovezi fără putință de tăgadă cum ar fi numeroasele nume de familii armeneste care au fost turoceizate. Iată numai cîteva exemple din sutele de mii: Alahverdian (în L. turcă - Alah a dat), Topalian (Șchiopul), Terzian (Croitorul), Boiagian (Vopsitorul), Chibarian (Stilatul), Tokatlian (Cel care dă palme), Bardakdjian (Paharnicul) etc.

Oare ce a putut să-i determine pe acești armeni să-și turoceize numele? Dorința de a dovedi prin acest gest dragostea și devotamentul față de crînduirea Imperiului Otoman? Sau poate presiunile și teroarea sub care trăiau. Nu-i greu de bănuț adevărul asupra acestor "cosmetizări" a căror origine se pierde în negura vremurilor. Este totuși meritoriu pentru acești armeni care și-au păstrat măcar la numele lor, acea inconfundabilă terminație de "IAN". În situație similară populația evreiască din România și-a schimbat complex numele avînd griji să nu lipsească terminația "ESCU".

Această scurtă incursiune în istoria vieții armenilor din Turcia nu vrea să dovedească faptul că o eventuală reconciliere nu ar fi posibilă dar ea trebuie să plece de la adevărul faptelor și recunoașterea lor. Ar trebui să se găsească un *derviş* înțelept, cu barbă și turban, care să le explice guvernanților turci că-și pierd timpul căutînd tot felul de formule de compromis pentru a scăpa de spectrul recunoașterii genocidului armean. Știm că sînt deja intelectuali turci de prestigiu, care vor să privească adevărul în față ce cît ar fi el de crud, indiferent de opreliștile pe care i le pun autoritățile și aceasta este o dovadă că a început un proces curajos de asumare a răspunderii pentru tot raul care s-a făcut iar dacă acest proces se va continua și se va dezvolta, nimic nu va putea sta în calea unei reale concilierii între cele două popoare.

Sergiu Hainabedian

Articol apărut în ziarul Ararat nr. 14/2006